

Svarbiausias uždavinys – išlaikyti stabilius valstybės finansus

2013-01-14, savaitraštis „Apskaitos, audito ir mokesčių aktualijos“, Nr. 2 (722)

Praėjusių metų gruodį pradėjusioje dirbti Vyriausybėje finansų ministro postą antrą kartą užėmė Socialdemokratų partijos atstovas Rimantas Šadžius.

Finansų ministras yra baigęs Maskvos M. Lomonosovo valstybinio universiteto Chemijos fakultetą, kur įgijo chemiko specialybę, ir Vilniaus universiteto Teisės fakultetą, kur įgijo teisininko specialybę ir teisės magistro kvalifikacinį laipsnį.

Žurnalistas Romas Dikčius paprašė finansų ministrą Rimantą Šadžių atsakyti į „AAM aktualijų“ klausimus.

– Kaip sutikote pasiūlymą po ketverių metų vėl tapti tos pačios ministerijos vadovu?

– Viena vertus, ramiau, kad darbas jau pažįstamas, ministerijoje dirba daug tų pačių, gerai man pažįstamų žmonių, kuriuos vertinu kaip aukščiausios klasės specialistus. Antra vertus, pajutau ant pečių uždėtą didžiulę atsakomybę ir naujų iššūkių alsavimą. Iš tiesų kalbėti apie pasibaigusį sunkmetį dar labai anksti, o 2013 m. greta sunkių ir svarbių kraštui darbų visų mūsų ir kiekvieno ministro asmeniškai laukia pirmininkavimas Europos Sąjungos Tarybai. Lietuvai tikrai labai svarbu solidžiai pasirodyti ir visai Europai, ir pasauliui.

– Kokie svarbiausi ministro darbai bus 2013 m.? Kokiai veiklos srčiai ar sritims teiksite prioritetus?

– Nors visos ministerijos veiklos sritys yra svarbios, vis dėlto prioritetus sudėlioja globalioje ekonominėje erdvėje vykstantys procesai. Svarbiausias ne tik šių, bet ir būsimų metų uždavinys – išlaikyti valstybės finansų stabilumą, vykdant griežtą fiskalinės drausmės politiką. Valstybė gali išlaikyti pagaliau gaunamas pajamas. Kitų valstybių pavyzdžiai rodo, kokios pasekmės kyla dėl neatsakingo skolinimosi ne visai pamatuotiems tikslams finansuoti. Laukia ir mokesčių sistemos pertvarkos darbai.

– Ar šiemet mažinsite mokesčius, kokių suteiksite lengvatų verslui?

– Šiandien apie tai kalbėti dar ankstoka. Valstybės finansinių srautų planus šiems metams jau patvirtino Seimas, o kiekviena mokesčio lengvata – dažniausiai ir nemenki biudžeto pajamų praradimai, fiskalinio deficito didėjimo rizika.

Antra vertus, mokesčių lengvatos nėra ir neturi būti pagrindinis verslą skatinantis veiksnys, jas reikėtų taikyti kuo rečiau ir labai tiksliai. Tarkime, dabar galiojančios pelno mokesčio lengvatos investicijoms į įmonės technologinį atsinaujinimą, į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę veiklą stimuliuoja naujus verslo proveržius. Šias lengvatas išlaikysime, tobulinsime jų taikymo mechanizmą.

Smulkiąjam verslui naudinga šiuo metu gana aukštai pakelta registravimosi PVM mokėtojais apyvartos riba, taip pat galiojanti dvigubai didesnė pajamų riba, kurios neviršijus taikomas lengvatinis 5 proc. pelno mokesčio tarifas. Todėl jeigu ir bus nuspręsta dėl naujų lengvatų, tai bus padaryta tik nuodugnai išanalizavus jų poreikį ir poveikį visuomenei – apskaičiavus ekonominę naudą ne tik jomis besinaudojantiems subjektams, bet ir valstybės finansams.

– Koks bus Jūsų darbo kredo naujame darbe?

– Tik apgalvoti ir racionalūs sprendimai, tik išanalizavus jų poveikį ir galimas alternatyvas.

– Ministerijos vadovybė beveik nesikeitė nuo tada, kai Jūs buvote ministru. Ar bus pokyčių viceministrų korpuse?

– Finansų viceministrais lieka Edmundas Žilevičius ir Aloyzas Vitkauskas – tie patys profesionalai, su kuriais teko dirbti ir ankstesnės 2007–2008 metų kadencijos laikotarpiu. Į Užsienio reikalų ministeriją išėjus Rolandui Kriščiūnui, ES reikalus kuriojančio viceministro postas kol kas laisvas.

– Ar sugebėsite atsispirti verslo struktūrų spaudimui priimti jiems palankius sprendimus?

– Tokio spaudimo nesu patyręs nei anksčiau dirbdamas ministru, nei, tikiuosi, patirsiu jį dabar. Vyksta normalus valdžios ir verslo dialogas, keitimasis nuomonėmis, kartais – ginčai, kurie išgrynina esmę ir leidžia priimti abiem pusėms priimtinus sprendimus. Galime ir turime diskutuoti apie sprendimus, palankius ne atskiroms verslo grupuotėms, bet visai verslo aplinkai Lietuvoje.

– Kaip numatote balansuoti mokesčius darbui ir verslui?

– Apie disbalansą tarp darbo ir kapitalo (ar verslo) apmokestinimo kalbama jau seniai, problema yra ir ji bus sprendžiama. Vyriausybėje bus sudaryta speciali darbo grupė, kuri rimtai išanalizuos visą dabartinę Lietuvos mokesčių sistemą, įvertins jos privalumus, trūkumus ir „skyles“, pasiūlys atitinkamus keitimus ir tobulinimus, kurie tikrai nebus priiminėjami per vieną naktį.

– Ar artimiausiais metais bus plečiama nekilnojamojo turto mokesčio bazė?

– Jau aišku, kad dabartinis fizinių asmenų nekilnojamojo turto apmokestinimo modelis, kuris pirmąsyk pritaikytas 2012 m., nesuveikė. Buvo tikėtasi, kad turtingi šalies gyventojai labiau prisidės prie viešųjų išlaidų finansavimo. Nustatyta 1 mln. Lt gyventojų nekilnojamojo turto vertė, kuri neapmokestinama, ir tik šią sumą viršijanti vertė apmokestinta 1 proc. nekilnojamojo turto mokesčio tarifu. Efekto nėra, todėl pokyčiai neišvengiami.

Mokestis liks, jo bazė plėsis, jo vengimo būdai bus išsiaiškinti, o įstatymo „skylės“ užkamšytos. Bus tobulinamas apmokestinimo mechanizmas. Pavyzdžiui, sprendžiame, kaip elgtis su tais formaliai

neužbaigtais ir neįregistruotais statiniais, kuriuose jau apsigyveno žmonės, arba su nenaudojamu turtu, kuris šiuo metu neapmokestinamas. Jau dabar galiu užtikrinti, kad kiekviena būsima įstatymo nuostata bus labai kruopščiai pasverta ir argumentuota, sudėlioti visi reikiami saugikliai, kad nenukentėtų socialiai pažeidžiamiausios visuomenės dalies interesai.

– Pasaulyje dominuoja progresinė pajamų mokesčio sistema. Ją taiko visos labiausiai ekonomiškai išsivysčiusios valstybės, dauguma ES valstybių. Lietuvos finansų analitikams, bankų atstovams, užsienio kompanijų specialistams, opozicijos politikams ši mokesčių sistema labai nepatinka. Jie skleidžia įvairius mitus apie pajamų šaltinio perkėlimą į kitas valstybes. Koku keliu eisite didindami gyventojų pajamų apmokestinimo progresyvumą?

– Progresinių mokesčių įteisinimas yra socialdemokratų idėja, kurią remia ir kitos valdančiosios koalicijos partijos, todėl dabartinė Vyriausybė sieks ją įgyvendinti. Gyventojų gaunamų pajamų diferenciacija Lietuvoje yra gana didelė, o šiai problemai spręsti priemonių nėra labai daug. Vienas iš būdų mažinti socialinę atskirtį – būtent progresiniai mokesčiai.

Šioks toks darbo pajamų apmokestinimo progresyvumas Lietuvoje jau egzistuoja, nes įstatyme apibrėžtas neapmokestinamasis pajamų dydis. Kai kurie progresinių mokesčių tarifų sistemos kritikai siūlo vietoj to labiau didinti neapmokestinamųjų pajamų dydį ir neliesti pajamų mokesčio tarifą, tačiau, mano įsitikinimu, pajamų apmokestinimas progresiniu tarifu būtų tinkamesnis būdas socialinei atskirčiai mažinti. Biudžeto atžvilgiu ši reforma turėtų būti neutrali, be ryškaus pajamų prieaugio ar praradimo.

Svarbu ir tai, kad, kalbėdami apie pajamų apmokestinimo progresyvumo didinimą, ruošiamės nagrinėti ne tik gyventojų pajamų mokestį, bet ir socialinio draudimo įmokas, o skaičiuojant pajamas – atsižvelgti į visas asmens ar šeimos gaunamas pajamas, toli gražu ne vien tik į darbo užmokestį.

– Viešojo sektoriaus apskaitos reforma labai sunkiai įgauna pagreitį. Praėjusiais metais, tik kelis mėnesius pratęsus finansinių ataskaitų konsolidavimo laiką, visos savivaldybės sugebėjo parengti ne visai tiksliai finansines ataskaitas. Ką darysite, kad biudžetinės įstaigos geriau tvarkytų apskaitą ir sudarytų finansines ataskaitas, o valstybė pagaliau suskaičiuotų savo turtą?

– Viešojo sektoriaus apskaitos reforma apima daug subjektų. Svarbiausia dalis yra viešojo sektoriaus subjektų finansinių ataskaitų rengimas naudojant centralizuotą viešojo sektoriaus ataskaitų konsolidavimo informacinę sistemą. Vykdoma reforma jau dabar leidžia efektyviau valdyti valstybės finansus, nors nerealu iškart tikėtis gauti tikrą ir visai tikslų vaizdą apie viešojo sektoriaus finansinę būklę, veiklos rezultatus, įsipareigojimus ir visą turtą, kai nuo kaupimo principo taikymo pradžios praėjo vos pora metų.

Antai, nemažai specifinio valstybės ir savivaldybių turto (pavyzdžiui, muziejų vertybių, gamtinių išteklių, viešosios infrastruktūros elementų) niekada nebuvo tiksliai suskaičiuota ir įtraukta į apskaitą, todėl reikia nemažai laiko ir finansinių išteklių tokio turto vertinimo metodikoms parengti ir jam inventorizuoti.

Naujoms gana sudėtingoms apskaitos procedūroms įvaldyti prireikė ir naujų įgūdžių, bet pastarųjų metų ataskaitos rodo, kad valstybės ir savivaldybių kontroliuojamų viešojo sektoriaus subjektų kompetencija didėja.

Reforma bus tęsiama, palaipsniui sieksime vis geresnės apskaitos ir ataskaitų kokybės, tobulinsime teisės aktus. Kartu pabrėžčiau, kad sėkmingas darbas labai priklauso ir nuo pačių viešojo sektoriaus subjektų požiūrio ir iniciatyvos.

– Matyt, didelis iššūkis Finansų ministerijos laukia kovojant su šešėline ekonomika, kadangi Muitinės departamentas ir Valstybinė mokesčių inspekcija dar turi daug rezervų kovojant su kontrabanda, neteisėtu gyventojų praturtėjimu. Kaip tobulinsite šių mokesčius administruojančių institucijų veiklą?

– Šešėlinė ekonomika, deja, yra kompleksinė ir sunkiausiai įveikiama visos mūsų valstybės liga. Minėtų institucijų taikomos priemonės ne visada duoda tokių rezultatų, kokių iš jų buvo laukiama. Dėl kokių priežasčių – aiškinsimės, ko dar reikėtų imtis – kartu svarstysime. Jeigu prireiks – imsime reformuoti ir atitinkamas valstybės įstaigas. Vyriausybės programoje tokia nuostata įrašyta.

Tačiau, manyčiau, pagrindinė priemonė tvariai sumažinti „šešėlio“ procentą šalies ūkyje – formuoti bendrą pasitikėjimo valdžia ir visa savo valstybe atmosferą, kultūrines nuostatas, kad nedora nemokėti mokesčių, t. y. naudotis bendraisiais gėriais kitų bendruomenės narių sąskaita.

Manau, būtina sąlyga – garbingas ir sąžiningas pačios valstybės elgesys su mokesčių mokėtojais, kad niekada nepasikartotų jokios karštiligiškos „naktinės mokesčių reformos“, kad mokestiniai sprendimai būtų pasverti, logiški ir aiškūs, kad žmonėms būtų duota laiko pasiruošti pokyčiams, geranoriškai išaiškintos taisyklės, suteikta konsultacinė pagalba, ir tik vėliau kontroliuojama ir baudžiama.

– Dėkoju už pokalbį.